

079 [Autobiographical text (24 July 1941)]

Vooraf

Mondriaan en de Amerikaanse kunstkritica Charmion von Wiegand¹ ontmoeten elkaar voor het eerst in april 1941². Bij deze gelegenheid geeft Mondriaan zijn eerste autobiografische aantekeningen aan Charmion met informatie over zijn leven en werk. In de maanden mei en juli daaropvolgend geeft of stuurt hij haar aanvullingen en nieuwe teksten over zijn werk en leven. Deze - voor Von Wiegand geschreven autobiografische manuscripten - worden gepresenteerd in dit corpus als:

- 076 [*Born in Holland*]
- 077 [*Conclusion and reflexions*]
- 078 [*Autobiographical text (July 13, 1941)*]
- 079 [*Autobiographical text (July 24, 1941)*]
- 080 [*Autobiographical text (July, 1941)*]

Bron

In twee verschillende archieven zijn twee manuscripten gevonden die een sterke overeenkomst laten zien. Het eerste manuscript vonden we in het Holtzman Deposit, het tweede (gefotokopieerde) manuscript in het Mondrian/Von Wiegand archief.

In Mondriaans nalatenschap³ bevindt zich een manuscript dat Holtzman heeft aangeduid met '73'; deze aanduiding wordt in dit corpus overgenomen.

Manuscript '73' telt vijf - rechtsboven - genummerde pagina's⁴. Bij nadere bestudering blijkt dat de eerste vier pagina's tekstueel verwant zijn aan een autobiografische tekst die door Mondriaan aan Von Wiegand is gestuurd en in dit corpus op deze plaats gepresenteerd wordt als: [*Autobiographical text (July 24, 1941)*]. De vijfde pagina is verwant met een andere autobiografische tekst die Mondriaan aan Von Wiegand stuurde: [*Autobiographical text (July 13, 1941)*]⁵.

Op grond van deze constatering is manuscript '73' gesplitst:

- manuscript '73[1]': de eerste vier pagina's van manuscript '73', die verwantschap vertonen met [*Autobiographical text (July 24, 1941)*];
- manuscript '73[2]': de vijfde pagina van '73', die verwantschap vertoont met [*Autobiographical text (July 13, 1941)*].

Het handschrift van '73[1]' is slordig, bevat veel wijzigingen en is vaak moeilijk leesbaar. De tekst is met potlood geschreven, sommige wijzigingen zijn met pen gemaakt. De pagina's zijn rechtsboven genummerd. Pagina 1 en 4 zijn aan één zijde beschreven; pagina 2 en 3 vormen een voor- en een achterzijde. We beschouwen deze bron als authentiek, geautoriseerd en onvoltooid.

'73[1]' is een kladversie van het autobiografisch manuscript aan Von Wiegand van 24 juli 1941 ('[CVW-4]'). Een kladversie, omdat de correcties in '73[1]' in de lopende tekst van het manuscript '[CVW-4]' zijn verwerkt⁶.

'[CVW-4]' bevindt zich in het Mondrian/Von Wiegand archief⁷. De fotokopie laat zien dat het manuscript is geschreven op ongelinieerd papier⁸. De pagina's zijn rechtsboven genummerd van 1 tot 4. Er zijn weinig verbeteringen of doorhalingen. Bovenaan de eerste pagina is de datering ('24 July 1941') aangebracht in een andere hand dan die van Mondriaan, mogelijk is de datering van Von Wiegand. Deze bron beschouwen we als geautoriseerd en onvoltooid.

¹ Charmion von Wiegand (1898-1983), Amerikaans kunstkritica en kunstenaar.

² CR II 175; letter Von Wiegand to Motherwell (Digital Appendix: Supplements 101-4 - Letter Von Wiegand to Motherwell – May 28, 1947.)

³ Holtzman Deposit: Box 5, Folder 2, no. 73.

⁴ Afmeting: ca. 25,4 x 19,7 cm (ca. 10 x 7¾ inch).

⁵ Tekst 078.

⁶ Digital Appendix: Supplements 079 - [no title] (manuscript 73[1]).

⁷ The Paul Getty Research Institute, Los Angeles, USA; Call Number 990024 'Piet Mondrian letters received (photocopied), 1940-1941'. (With the courtesy of the Estate of Charmion von Wiegand and their representative, Michael Rosenfeld Gallery, LLC, New York, NY.)

⁸ Afmeting niet achterhaald; alleen een fotokopie was beschikbaar.

De gepresenteerde tekst is autobiografisch en door Mondriaan geschreven in de ‘hij-vorm’. Mondriaan duidt zichzelf aan met ‘Mondrian’, ‘he’ en ‘his’. Om Charmion behulpzaam te zijn heeft hij de tekst al vast in de derde persoon enkelvoud geschreven.

Basistekst en leestekst

Het manuscript uit de Wiegand-correspondentie ([CVW-4]) is een netversie van de kladversie uit het Holtzman Deposit. Alle doorhalingen en toevoegingen in het Holtzman manuscript zijn door Mondriaan in het manuscript [CVW-4] in de lopende tekst verwerkt. Deze netversie is gebruikt als basis voor de leestekst.

Titel

Geen van de bronnen heeft een titel. In dit corpus zijn de autobiografische teksten zonder een titel opgenomen als [*Autobiographical text*], aangevuld met een datering. Op het manuscript [CVW-4] staat vermeld: ‘24 juli 1941’. De gepresenteerde tekst krijgt de fictieve titel: [*Autobiographical text (July 24, 1941)*].

Datering en ondertekening

Op het manuscript in het Von Wiegand archief ([CVW-4]) staat ‘24 July 1941’. Dit is ook de datering voor de tekst: 24 juli 1941⁹.

De tekst is niet ondertekend.

Ontstaan en publicatie

Mondriaan zou de [*Autobiographical text (July 24, 1941)*] met de brief aan Charmion von Wiegand van 16 juli 1941 meegestuurd kunnen hebben. In deze brief schrijft hij namelijk: ‘I enclose still some lines which could be add to your article I think. About the Bauhaus it seems I have not well explained to you. It existed already when Doesburg¹⁰ came in Weimar about a year after the Stijl foundation. Doesburg tryed to change it from outside and got relatives friends with Gropius¹¹ and Moholy¹², but you can understand that it remained more or less opposite to us, Kandinsky¹³ and Klee¹⁴ being also teachers there. As I said, later on certain influence from us was to notice. Ask me if you will know more about Bauhaus and Stijl. It is very complicated, so I thought better not to speak of it in article.’

De tekst zou echter ook meegestuurd kunnen zijn met de brief van 25 juli 1941: ‘After our conversation yesterday night I made to day between my painting these notes. Can they be usefull to your article when you retake it? I would like you show these notes to Freeman¹⁵ also and talk them over with him.’ Overigens is het opmerkelijk dat Mondriaan spreekt van een bezoek op 24 juli 1941; volgens haar dagboek echter heeft Charmion op donderdag 24 juli 1941 geen bezoek gebracht aan Mondriaans atelier¹⁶.

Von Wiegands eerste artikel over Mondriaan verschijnt in de herfst van 1943¹⁷. Uit tekstvergelijking blijkt, dat zij uit de autobiografische teksten van Mondriaan geen enkele zin heeft gebruikt. Zij heeft wel enkele aanhalingen gebruikt uit andere teksten. De eerste aanhaling in Von Wiegands artikel - ‘brought to their greatest tension: the straight line’ - komt uit de tekst 097 *Pure Plastic Art [Pure Abstract Art]* in de tentoonstellingscatalogus ‘Masters of Abstract Art’¹⁸. De tweede - ‘Here I was trying to express the vastness of nature, its rest, its expansion and its unity’ - is afkomstig uit 093 *Toward the True Vision of Reality*. Beide aanhalingen zijn niet letterlijk.

De in 1986¹⁹ afgedrukte versie van [*Autobiographical text (July 24, 1941)*], gebaseerd op ‘73[1]’, is in vergelijking met manuscript [CVW-4] onvolledig en afwijkend. De gepresenteerde leestekst is een weergave van het autobiografische manuscript, zoals Mondriaan het naar Von Wiegand stuurde.

⁹ Mondriaan woont op dat moment in New York, 353 East 56th Street.

¹⁰ Theo van Doesburg (1883-1931), Nederlands kunstenaar, schrijver en redacteur van het tijdschrift *De Stijl*.

¹¹ Walter Gropius (1883-1969), Duits-Amerikaans architect, oprichter van het Bauhaus in 1919.

¹² László Moholy-Nagy (1895-1946), Hongaars-Amerikaans kunstenaar, fotograaf, docent aan het Bauhaus.

¹³ Wassily Kandinsky (1866-1944), Russisch-Duits-Frans kunstenaar, docent aan het Bauhaus.

¹⁴ Paul Klee (1879-1940), Duits-Zwitserse kunstenaar, docent aan het Bauhaus.

¹⁵ Joseph (Joe) Freeman (1897-1965), Amerikaans schrijver, echtgenoot van Charmion von Wiegand.

¹⁶ The Getty Research Institute. Call Number 990024 ‘Piet Mondrian letters received (photocopied), 1940-1941’. (With the courtesy of the Estate of Charmion von Wiegand and their representative, Michael Rosenfeld Gallery, LLC, New York, NY.)

¹⁷ Charmion [von] Wiegand. ‘The Meaning of Mondrian’. In: *Journal of Aesthetics and Art Criticism* 1942/1943, no.8 Fall 1943: 62-70.

¹⁸ Tentoonstelling *Masters of Abstract Art*, Helena Rubinstein’s New Art Center, 1 april - 15 mei 1942.

¹⁹ H. Holtzman and M.S. James (eds.) *The New Art - The New Life. The Collected Writings of Piet Mondrian*. Boston, 1986: 336.

Sleutelwoorden

Met een aantal kenschetsende woorden (in alfabetische volgorde) geven we aan wat er in [*Autobiographical text (July 24, 1941)*] besproken wordt. Van de zogenoemde specifieke en soms minder specifieke Mondriaan-woorden wordt een verklarende omschrijving gegeven in het 'Sleutelwoordenregister'²⁰. De in dit register verduidelijkte sleutelwoorden zijn hieronder cursief weergegeven.

Sleutelwoorden: *abstraction, complete life, oppression, sensual, sensuality, sensuous, true life.*

Overige opmerkingen

In de laatste alinea van de tekst noemt Mondriaan verschillende tentoonstellingen waarop zijn werk is geëxposeerd. Hij noemt ondermeer de tentoonstelling bij 'Abstraction et Création', maar een tentoonstelling georganiseerd door 'Abstraction-Création' is niet bekend. Vermoedelijk vergist Mondriaan zich en bedoelt hij de tentoonstellingen van de 'Association '1940'' (juni 1931 en januari 1932)²¹.

Het is onduidelijk welke expositie Mondriaan bedoelt met 'International Exhibition in 'Le jeu des Paumes', Tuileries'. Er zijn drie 'Salon des Tuileries', waaraan Mondriaan deelneemt²². De eerste twee tentoonstellingen (1927 en 1928), vinden plaats in het 'Le Palais de Bois', niet in 'Le jeu des Paumes'. De derde tentoonstelling (1934) vindt plaats in de 'Salon des Tuileries - Néo Parnasse'²³, niet in 'Le jeu des Paumes'.

Schilderijen ontstaan tijdens schrijfperiode

Op het manuscript staat 'dated by Charmion 24 July 1941'. Rond deze datum heeft Mondriaan de tekst naar Von Wiegand gestuurd en zal hij enige tijd voor deze datum met de tekst begonnen zijn. We vermoeden dat hij de tekst medio juli 1941 heeft geschreven. Volgens de Catalogue Raisonné heeft Mondriaan in 1941 zes schilderijen vervaardigd: B299/319-B304/293²⁴. Hij zal tijdens het schrijven aan het [*Autobiographical text (July 24, 1941)*] met één of meer van deze schilderijen bezig zijn geweest.

²⁰ Digital Appendix: Documentation - Mondrian Vocabulary Explained.

²¹ "1940": 1er exposition, juni 1931 (CRII: 149).

²² 'List of Exhibitions', in: Catalogue Raisonné (CRIII: 21 e.v.).

²³ 235, Boulevard Raspail (CRIII: 38).

²⁴ CRII: 403-407.